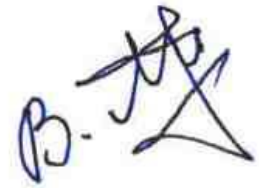

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
ІМЕНІ КОРОЛЯ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

МИКИТИН ВІТАЛІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 347.7

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

Орлюк Олена Павлівна,

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України,
директор

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Ульянова Галина Олексіївна,

Міжнародний гуманітарний університет,
професор кафедри цивільного та господарського права і процесу;

кандидат юридичних наук, доцент

Стефанчук Микола Олексійович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
старший науковий співробітник юридичного факультету

Захист відбудеться «3» вересня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 20.149.01 в Івано-Франківському університеті права імені Короля Данила Галицького за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35

Автореферат розісланий «29» липня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р.В. Зварич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розв'язання проблеми застосування заходів юридичної відповідальності, у тому числі заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, для України є надзвичайно важливим кроком на шляху запровадження європейських стандартів захисту прав та відбудови громадянського суспільства. Від ефективності захисту прав інтелектуальної власності залежить не лише інтелектуальний потенціал та рейтинги привабливості України, але й її міжнародний авторитет, зменшення правопорушень тощо.

На сучасному етапі в Україні продовжує формуватись розуміння ролі і місця майнових прав інтелектуальної власності в економіці, де в якості товару виступають об'єкти прав на інтелектуальну власність. Доцільність їх комерціалізації, проведення інтелектуального аудиту та оцінки все більше знаходить запит у національній економіці. Однак, неодмінною умовою інноваційного шляху розвитку нашої країни є якісний правовий захист, який передбачає у тому числі наявність ефективних механізмів захисту майнових прав інтелектуальної власності та відповідальності за їх порушення.

Необхідність удосконалення цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності та заходів охорони і захисту таких прав зумовлена об'єктивними причинами, що склалися в нашій країні в останні десятиліття. По-перше, колосального розмаху набуло «інтелектуальне піратство», боротьба з яким на теперішній час стала відчутно ефективнішою. По-друге, однією із серйозних перешкод для включення України в глобальну економічну систему як її рівноправного учасника, для залучення іноземних інвестицій в країну, є відсутність дієвої системи охорони інтересів «власників» інтелектуальних продуктів. Держава, проводячи економічну реформу, закріплюючи ліберальні методи економічної діяльності та розширюючи сферу торгівлі продуктами інтелектуальної власності, виявилася не готовою до сплеску правопорушень у цій галузі суспільних відносин. Аналіз норм Цивільного кодексу України, а також науково-практичні коментарі його розробників свідчать про незавершеність процесу реформування законодавства про інтелектуальну власність, про необхідність його подальшої розробки та обґрунтування положень, спрямованих на вдосконалення його правового регулювання та практики застосування. Надзвичайно складні завдання у цій сфері, які потребують швидкого вирішення, постали після підписання та ратифікації Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, яка проходить зараз стадію ратифікації в усіх державах-членах ЄС. У зв'язку з цим дослідження питань цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності представляється актуальним і має важливе практичне значення.

Теоретичні уявлення в галузі регулювання інтелектуальної власності розвивалися разом з ускладненням суспільних відносин. Серед науковців, які заклали підвалини у розуміння інтелектуальної власності до проголошення нашою державою незалежності можна назвати Агаркова М.М., Антимонова Б.С., Флейшиц Е.А., Веінке В., Гаврилова Е.П., Корецького В.І., Шершеневича Г.Ф., Штумпфа Г. та деяких інших. Окремі аспекти проблематики інтелектуально-правових відносин досліджені в працях таких сучасних зарубіжних науковців, як Богуславський М.М., Діленц В., Дозорцев В.А., Корчагін А.Д., Ліпчик Д., Сергєєв А.П., Пікард, Пейн А., Роні Е. і Роні Н., Шестаков Д.Ю. тощо.

В Україні дослідженням природи прав інтелектуальної власності займалися багато науковців, серед яких слід виділити таких авторів, як: Андрієнко О.В., Бочелюк В.Й., Брижко В., Варивода В.І., Дорошенко О.Ф., Жаворонкова Г.В., Жаров В.О., Капіца Ю.М., Коваль І.Ф., Литвин С.Й., Мироненко Н.М., Нерсесян А.С., Орлюк О.П., Підпригора О.О., Підпригора О.А., Потоцький М.Ю., Ришкова О.В., Степанов І.С., Ступак С., Тверезенко О.О., Ткач А.В., Томма Р.П., Харченко Г.Г., Шишка Р.Б., Штефан А.С., Штефан О.О., Яркіна Н. та інші.

Теоретико-методологічним підґрунтям для даного дослідження стали також розробки представників науки теорії права, у тому числі Алексєєва С.С., Братуся С.М., Базилєва Б.Т., Гусарева С.Д., Лазарева В.В., Кудрявцева В.М., Олійник А.О., Петришина О.В., Слюсаренка О.Л., Цвіка М.В. В основу цивільно-правових аспектів дослідження покладено роботи провідних вітчизняних науковців, зокрема Безклубого І.А., Дзери О.В., Канзафарової І.С., Кузнецової Н.С., Луця В.В., Майданика Р.А., Стефанчука Р.О., Харитоновна Є.О., Харитонової О.І., Шимон С.І. та деяких інших.

За останні роки дослідженню питань правової охорони й захисту прав інтелектуальної власності приділено чимало уваги. Водночас комплексний цивільно-правовий аналіз відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності так і не знайшов належного розкриття, а тому викликає значний науково-практичний інтерес і вимагає до себе найпильнішої уваги. Усе вищесказане характеризує актуальність та важливість обрання даної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає напрямам реформування, визначеним Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, згідно з якою реформа захисту інтелектуальної власності визнана складовою вектору національної безпеки. Тема дослідження також впливає з Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених Загальними зборами Національної академії правових наук України 24.09.2010 р.

Дисертацію виконано згідно планів наукової роботи НДІ інтелектуальної власності Національної академії правових наук України в межах виконання досліджень по фундаментальних темах, над якими протягом 2010–2014 років працював Інститут, а саме: «Дослідження проблем управління правами інтелектуальної власності» (державний реєстраційний номер 0109U008062) та «Проблеми охорони та захисту авторського права в умовах сучасного технологічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0110U006244).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розкриття правової природи цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, визначення ефективності заходів її застосування, а також розробка теоретичних висновків і пропозицій, спрямованих на удосконалення національного законодавства у цій сфері.

Для досягнення визначеної мети поставлено наступні *задачі*:

- розглянути цивільно-правову відповідальність як складову юридичної відповідальності;
- через призму дослідження суті та функцій цивільно-правової відповідальності в цілому надати їй поняття щодо порушення майнових прав інтелектуальної власності;

- дослідити підстави цивільно-правової відповідальності та визначити загальні підходи щодо розуміння правопорушень, які виникають у зв'язку з порушенням майнових прав інтелектуальної власності;

- дослідити поняття та види майнових прав інтелектуальної власності у контексті розгляду об'єкту цивільно-правової відповідальності;

- розглянути строки чинності майнових прав інтелектуальної власності та визначити наслідки їх порушень;

- розкрити розпорядження майновими правами інтелектуальної власності як підставу застосування заходів цивільно-правової відповідальності;

- дослідити порушення майнових прав інтелектуальної власності як підставу цивільно-правової відповідальності та розкрити склад правопорушення;

- виявити особливості цивільно-правового захисту майнових прав інтелектуальної власності у судовому порядку;

- запропонувати шляхи удосконалення законодавства у сфері застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є цивільно-правові відносини, які виникають з приводу цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

Методи дослідження. З огляду на поставлені задачі, у роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних наукових методів. Серед методів наукового пізнання провідне місце займає діалектичний метод пізнання дійсності, який дав змогу здійснити аналіз природи цивільно-правової відповідальності як складової юридичної відповідальності, проаналізувати її суть та функції, розкрити поняття та види майнових прав інтелектуальної власності (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2).

Використаний у роботі метод системного аналізу сприяв більш чіткому визначенню місця інституту цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності в системі українського законодавства (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Застосування історико-правового методу дозволило виявити специфіку впливу конкретно-історичних умов на розвиток відносин, що виникають у сфері цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності (підрозділи 1.1, 1.2).

Використання порівняльно-правового методу вимагало дослідження чинного законодавства у порівнянні з нормами законів, які до недавнього часу регулювали окремі інститути права інтелектуальної власності. Даний метод дозволив також простежити динаміку розвитку інституту інтелектуальної власності на сучасному етапі, а також визначити схожість і відмінність у підходах до регулювання даного правового інституту. Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити досвід цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності в інших країнах для раціонального використання в законодавстві України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3).

Системно-структурний метод застосовано для визначення підстав виникнення цивільно-правової відповідальності та наслідків порушення права інтелектуальної власності (підрозділи 1.3, 3.1). При використанні формально-логічного методу, на підставі законів формальної логіки та мови, здійснено науково-практичне тлумачення

норм, що прямо або опосередковано регулюють цивільно-правову відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності (підрозділи 1.1, 1.3, 2.3, 3.1). Застосовуючи методи аналізу та синтезу, проаналізовано обсяг прав та обов'язків суб'єктів права інтелектуальної власності. Комплексний підхід дозволив проаналізувати норми різних галузей українського права в їх необхідному взаємозв'язку (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2).

Емпіричною основою дослідження є матеріали судової практики, розміщені в Єдиному державному реєстрі рішень України, щодо спорів, які виникають при порушенні майнових прав інтелектуальної власності (підрозділи 3.1, 3.2), а також узагальнююча практика Верховного Суду України, практика Суду ЄС, тощо.

Нормативну основу дисертації склали Конституція України, Цивільний, Господарський, Кримінальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти, а також акти законодавства ЄС та окремих держав-членів ЄС.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що робота є одним із перших досліджень теоретичних та практичних проблем цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, в якій сформульовано пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства у цій сфері. Наукову новизну дисертації складають, насамперед, наступні висновки, положення та рекомендації:

у перше:

– представлено авторську позицію щодо визначення поняття та застосування меж цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності. Цивільно-правову відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності пропонується розглядати як передбачене законом або договором і забезпечене державним примусом правовідношення, яке настає в результаті вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності і виражається в обов'язку учасників цивільно-правових відносин понести додаткові позбавлення майнового характеру за вчинене правопорушення, з метою найбільш повного відновлення або компенсації порушених майнових прав інтелектуальної власності потерпілої особи. Доведено, що основною метою цивільно-правової відповідальності при порушенні майнових прав інтелектуальної власності має бути відшкодування заподіяної шкоди неправомірним використанням об'єкта права інтелектуальної власності;

– доведено, що майновий сегмент прав інтелектуальної власності має обмежений строк дії, що є однією з ознак прав інтелектуальної власності в цілому. Обґрунтовано авторське визначення, за яким строк чинності майнових прав інтелектуальної власності – це певний відрізок часу чинності майнових прав інтелектуальної власності, що встановлюється законом (можливе призупинення, переривання або відновлення строку) або договором;

– на підставі проведеного порівняльно-правового аналізу положень Угоди про асоціацію України з ЄС, міжнародного та національного законодавства робиться висновок про те, що міжнародні і національні норми щодо авторського права на твори надають оприлюдненим творам, що створені анонімно або під псевдонімом, менший строк дії правової охорони, аніж творам, створеним під дійсним ім'ям автора. Закон України «Про авторське та суміжні права» є більш сприятливим у частині забезпечення

правового становища суб'єктів авторського права порівняно з положеннями статті 162 (5) Угоди про асоціацію України з ЄС;

– обґрунтовано неприпустимість законодавчого закріплення на прохання осіб, яким належать майнові права інтелектуальної власності, можливості передачі їм матеріальних носіїв, що визнані контрафактними, в рахунок відшкодування збитків, оскільки подібна можливість вступає в протиріччя з основними принципами цивільно-правової відповідальності. На відміну від заходів захисту, цивільно-правова відповідальність покладає на правопорушника додаткові обтяження майнового характеру, а включення конфіскаційних санкцій в рахунок відшкодування збитків істотно полегшило би майнові наслідки для правопорушника;

– запропоновано встановити критерії визначення розміру компенсації моральної шкоди за порушення особистих немайнових прав авторів шляхом визначення певної середньої величини, що має бути базисом для суду при винесенні рішень по конкретних справах, за аналогом встановлення середньої величини, що використовується для визначення розміру компенсації при порушенні майнових прав інтелектуальної власності;

– із метою удосконалення захисту майнових прав авторів в мережі Інтернет запропоновано внести до Цивільного кодексу України норми щодо покарання для Інтернет-провайдерів за порушення прав інтелектуальної власності. Пропонується доповнити статтю 431 ЦК України частиною 2 та викласти її у наступній редакції: «Інформаційні посередники – особи, які здійснюють передачу матеріалу в мережі Інтернет або мають можливість розміщення матеріалу в цій мережі, відповідають за порушення прав інтелектуальної власності в Інтернеті на загальних підставах»;

удосконалено:

– наукові підходи щодо змісту підстав настання цивільно-правової відповідальності та конкретизовано їх стосовно порушення майнових прав інтелектуальної власності. Доводиться, що як цивільне правопорушення, порушення майнових прав інтелектуальної власності характеризується повним складом та визначається такими умовами, як шкода, протиправність, причинний зв'язок між протиправними діями і наслідками, шкідливими наслідками і виною. Усічений склад цивільного правопорушення стосовно майнових прав інтелектуальної власності не допускається;

– наукові підходи щодо визначення особливостей розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, обґрунтовано пропозицію щодо необхідності державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності;

отримали подальший розвиток:

– підходи щодо визначення місця окремих способів цивільно-правового захисту майнових прав інтелектуальної власності в системі способів захисту цивільних прав;

– твердження про те, що передбачену законом компенсацію за порушення прав інтелектуальної власності слід розглядати як самостійний спосіб захисту права інтелектуальної власності, який поєднує в собі спрощений порядок доведення, властивий неустойці, і визначення розміру під контролем суду, властивий компенсації моральної шкоди;

– формулювання поняття компенсації за порушення майнових прав інтелектуальної власності як самостійного заходу цивільно-правової відповідальності, що покладає додаткове обтяження на правопорушника; як вимогу правовласника до

порушника про виплату грошової суми в межах, встановлених законом, замість відшкодування збитків, підставою для якого є факт порушення права.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження зумовлюється їх загальною спрямованістю на вдосконалення цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, підвищення ефективності правових основ діяльності органів державної влади щодо захисту та відповідальності у сфері інтелектуальної власності, в результаті чого дане дослідження вносить певний внесок у розвиток української цивільно-правової науки.

Викладені теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані:

у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень актуальних проблем науки цивільного права, а також для продовження наукової розробки охорони та захисту майнових прав інтелектуальної власності;

у законопроектній роботі – під час внесення змін і доповнень до чинного Цивільного кодексу України та законів України, що регулюють питання встановлення та застосування цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності;

у правозастосовній практиці – для використання судом при трактуванні норм права інтелектуальної власності як складової цивільного права або при обґрунтуванні судових рішень;

у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право», «Право інтелектуальної власності», під час підготовки навчальної літератури і навчально-методичних матеріалів до семінарів і практичних завдань.

Положення та рекомендації даного дисертаційного дослідження були враховані при розробці пропозицій щодо внесення змін до проекту Книги IV Цивільного кодексу України, що розроблявся НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ в рамках діяльності Робочої групи при Державній службі інтелектуальної власності України. Матеріали дослідження також використовувалися у процесі підготовки Інформаційно-аналітичної довідки щодо стану та концептуальних засад розвитку сфери інтелектуальної власності, поданої на Комітетські слухання «Інтелектуальна власність. Стан та концептуальні засади розвитку», що проводились Комітетом з питань науки і освіти Верховної Ради України 15 жовтня 2014 р. (акт впровадження НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ від 17 квітня 2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалась на спільних засіданнях відділів авторського права та промислової власності, а також на вченій раді НДІ інтелектуальної власності НАПрН України.

Викладені в дисертації теоретичні висновки та положення доповідались на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозиумах, зокрема: XI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 24 квітня 2009 р.); XII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 9 квітня 2010 р.); VII міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Луцьк, 4–5 червня 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна фундація права в Україні» (м. Запоріжжя, 8–9 грудня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності та професійної підготовки працівників

правоохоронних органів» (м. Івано-Франківськ, 14 квітня 2011 р.); XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 15 квітня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та право: реалії сучасності та перспективи майбутнього» (м. Київ, 28–29 квітня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми правотворчості очима науковців» (м. Одеса, 1–2 листопада 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Роль права та закону у сучасному світі» (м. Київ, 3–4 листопада 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання реалізації чинних національних та міжнародних нормативно-правових актів» (м. Одеса, 16–17 березня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство та держава: форми взаємодії» (м. Київ, 21–22 березня 2012 р.); XIV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 20 квітня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної правотворчої та правозастосовної діяльності» (м. Харків, 9 листопада 2012 р.); Міжнародному науковому симпозиумі «Наука в житті сучасного человека» (м. Одеса, 18–25 лютого 2013 р.); XV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 19 квітня 2013 р.); Міжнародній конференції «Формирование правосознания в гражданском обществе» (м. Санкт-Петербург, 27 квітня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства» (м. Херсон, 26 квітня 2013 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи знайшли відображення у 24-х друкованих працях, у тому числі у 8-ми наукових статтях, серед яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у фаховому виданні іноземної держави, 1 – у колективній монографії, 1 – у науковому нефарховому виданні, а також у 16-ти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (263 найменування на 28 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, з яких 196 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, описуються методи дослідження та їх теоретична основа, розкривається наукова новизна результатів дослідження, їх теоретичне та практичне значення, наводяться відомості щодо апробації результатів дослідження та їх публікації.

Розділ 1 «Цивільно-правова відповідальність: загально-теоретичні підходи» складається із трьох підрозділів і присвячений розкриттю поняття цивільно-правової відповідальності як складової юридичної відповідальності, аналізу суті та функцій цивільно-правової відповідальності, виявленню підстав цивільно-правової відповідальності.

У підрозділі 1.1 «Цивільно-правова відповідальність як складова юридичної відповідальності» визначено цивільно-правову відповідальність (загалом, у перспективно-ретроспективному розумінні) як необхідну цивільно-правову реакцію на вибір регульованого цивільним правом варіанту поведінки. З'ясовано, що негативна (ретроспективна) цивільно-правова відповідальність – це обов'язок суб'єкта цивільного права прийняти на себе необхідну правову реакцію на обраний і здійснений ним, заборонений цивільним правом варіант поведінки, який спричинив необхідні шкідливі наслідки, у вигляді покладання на нього додаткового цивільно-правового обов'язку або позбавлення належного йому цивільного права.

Доведено, що із визначення поняття негативної цивільно-правової відповідальності випливає наступне: 1) цивільно-правова негативна відповідальність настає за обраний варіант поведінки (дію або бездіяльність) заборонений цивільним правом; 2) цивільно-правова негативна відповідальність настає не просто за акт вибору, а за здійснений (що тягне об'єктивні зміни наслідків) варіант шкідливої поведінки, що обумовлює виникнення шкідливих наслідків; 3) якщо цивільно-правова негативна відповідальність настає як реакція на здійснений шкідливий варіант протиправної поведінки, що спричинив необхідні наслідки, а не просто за факт наявності шкоди або факт протиправності поведінки, в наявності причинний зв'язок між варіантом поведінки і його наслідком; 4) сам процес об'єктивації шкідливого варіанту протиправної поведінки виражається у виборі суб'єктом конкретної дії (бездіяльності) і, відповідно, причинно-обумовленого шкідливого наслідку, який він здатний передбачати і бажати, припускає наявність його внутрішнього ставлення до свого вибору. Тобто, негативна цивільно-правова відповідальність передбачає провину суб'єкта. Тільки при одночасній наявності всіх перелічених вище складових настає цивільно-правова відповідальність, у тому числі за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

У підрозділі 1.2 «Суть та функції цивільно-правової відповідальності» констатовано, що цивільно-правова відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, яка в свою чергу має співвідношення з соціальною відповідальністю як з категорією виду й роду, а саме як діалектичний зв'язок між приватним і загальним. Доведено, що серед цивілістів тривають широкі дискусії стосовно сутності цивільно-правової відповідальності. Науковці, які працювали над питаннями сутності цивільно-правової відповідальності, досить часто справедливо зазначали, що в контексті цивільно-правової відповідальності не слід розглядати примус до виконання покладеного на особу обов'язку, адже у протилежному випадку відповідальність не буде відрізнятися від простого обов'язку і категорія відповідальності фактично позбавляється свого юридичного і практичного значення. Хоча юридичні категорії «відповідальність» та «обов'язок» тісно переплетені, але вони не є тотожними. Відповідальність, за своєю суттю будучи більш широким поняттям, ніж обов'язок, представляє собою правовідносини, які складаються з декількох елементів. З'ясовано, що сутність цивільно-правової відповідальності міститься у вживанні до порушника прав таких негативних наслідків, які створювали б для нього більші додаткові обтяження.

Відзначено, що цивільно-правова відповідальність виконує гарантійно-забезпечувальну, компенсаційну, штрафну, виховну, інформаційну та контрольну функції, при цьому спеціальними юридичними функціями є лише перші три, останні ж є соціальними. Цивільно-правова відповідальність – це передбачене законом або

договором і забезпечене силою державного примусу правовідношення, яке настає в результаті вчинення правопорушення і, яке виражається в обов'язку учасників цивільних правовідносин понести додаткові позбавлення майнового характеру за вчинене правопорушення, з метою найбільш повного відновлення або компенсації порушених прав потерпілої особи. Характеристики цивільно-правової відповідальності проаналізовано щодо порушень майнових прав інтелектуальної власності.

У підрозділі 1.3 «Підстави цивільно-правової відповідальності» зроблено висновок, що цивільне правопорушення цілком визначається такими чинниками: шкода, протиправність, наявність причинного зв'язку між протиправними діями та шкідливими наслідками, виною, які поєднуючись складають цивільне правопорушення. Зазначено, що підставою цивільно-правової відповідальності (єдиною і спільною) є порушення суб'єктивних цивільних прав, як майнових, так і особистих немайнових, оскільки цивільно-правова відповідальність є відповідальністю одного учасника майнового обороту перед іншим, відповідальність порушника перед потерпілим, її загальною метою є відновлення порушеного права на основі принципу відповідності розміру відповідальності розміру заподіяної шкоди або збитків. Доведено, що цивільно-правову відповідальність у сфері інтелектуальної власності доцільно розглядати через призму цивільно-правового захисту.

Оскільки цивільне правопорушення цілком визначається такими чинниками як: шкода, протиправність, наявність причинного зв'язку між протиправними діями та шкідливими наслідками, виною, які, поєднуючись, складають цивільне правопорушення, зазначені чинники застосовано до характеристики порушення майнових прав інтелектуальної власності. Підкреслюється, що при розгляді факторів, які мають сприяти зменшенню порушень майнових прав інтелектуальної власності, важливого значення набуває визначення умов, спрямованих на підтримку справедливого балансу інтересів зацікавлених сторін.

Розділ 2 «Майнові права інтелектуальної власності як об'єкт цивільно-правової відповідальності» складається із трьох підрозділів та спрямований на дослідження поняття та видів майнових прав інтелектуальної власності, визначення строків чинності майнових прав інтелектуальної власності та наслідків їх порушення, встановленню меж розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

У підрозділі 2.1 «Поняття та види майнових прав інтелектуальної власності у контексті розгляду об'єкта цивільно-правової відповідальності» з'ясовано, що майновими правами суб'єкта права інтелектуальної власності слід визнати ті суб'єктивні права, які породжують для даного суб'єкта певний майновий інтерес. Майнові права об'єкта права інтелектуальної власності – це суб'єктивні права учасників правовідносин на результати інтелектуальної діяльності у виробництві, науковій, літературній, художній та інших сферах. Майнові права можуть виникати з дій та інших юридичних фактів, передбачених цивільним законодавством, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, майновими правами.

У ході дослідження аналізуються такі майнові права інтелектуальної власності, як право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Підкреслюється, що цивільне законодавство України передбачає певні умови настання винятків та обмежень в майнових правах

інтелектуальної власності та умови їх застосування. Відзначено, що цивільне законодавство України наділяє власника майнових прав об'єкта інтелектуальної власності розпоряджатися даним правом. Сформульовано авторську позицію щодо поняття та видів майнових прав суб'єкта права інтелектуальної власності.

У підрозділі 2.2 «Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності та наслідки їх порушення» з'ясовано, що у сфері інтелектуальної власності існує дещо інша ситуація зі строками чинності майнових прав, порівняно до загальноприйнятих цивільно-правовою наукою підходів. У цивільно-правовій науці виділяють строки існування цивільних прав, зокрема припинювальні, гарантійні та претензійні. Однак для сфери інтелектуальної власності такий поділ є нетиповим. Автором зазначено, що однією із ознак прав інтелектуальної власності є те, що фактично їх майновий сегмент має обмежений строк дії. Наприклад, майнові права авторів чинні увесь час життя автора, що створив літературний, художній або музичний твір та на протязі семидесяти років з першого січня року, що слідує за роком смерті автора або останнього співавтора. Законодавством також вказано терміни дії для майнових прав інтелектуальної власності на інші об'єкти, а саме: для винаходів – двадцять років, для корисних моделей – десять тощо.

Пропонується підхід, згідно з яким під строком чинності майнових прав інтелектуальної власності розуміється певний відрізок часу чинності майнових прав інтелектуальної власності, що встановлюється законом (можливе призупинення, переривання або відновлення строку) або договором. З'ясовано, що чинним цивільним законодавством України передбачено дев'ять статей, які тією чи іншою мірою регулюють питання строку чинності майнових прав інтелектуальної власності. Їх наявність має враховуватися при укладанні будь-яких договорів, предметом яких виступають права інтелектуальної власності. При цьому норму статті 425 ЦК України стосовно закріплення строку чинності прав інтелектуальної власності слід розглядати як загальну, що закріплює строк чинності майнових прав інтелектуальної власності у цілому, по відношенню до усіх інших норм ЦК України, що є спеціальними, якими визначаються особливості встановлення строків майнових прав інтелектуальної власності стосовно окремих об'єктів права інтелектуальної власності.

У роботі проводиться порівняльно-правовий аналіз положень Угоди про асоціацію України з ЄС, міжнародного та національного законодавства стосовно визначення строків чинності майнових прав інтелектуальної власності.

У підрозділі 2.3 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності як підстава застосування заходів юридичної відповідальності» досліджено види договорів, на підставі яких виникає право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. До них відносяться: ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; ліцензійний договір; договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Відзначено, що особливою умовою укладання договорів на право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є його письмова форма. Договір вважається нікчемним у випадку недодержання письмової форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Винятково (закріплено на законодавчому рівні) формою укладання договорів на право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може бути усна.

Зазначені договори аналізуються з позицій настання негативних наслідків при порушенні майнових прав інтелектуальної власності. Розкриваються особливості авторського договору, договору про передання виключних майнових прав стосовно об'єкту патентного права. Констатується, що договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації, що спричиняє негативні наслідки.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення чинного законодавства щодо застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності» складається із трьох підрозділів, у яких аналізуються наслідки порушення права інтелектуальної власності, виявляються особливості судового порядку захисту майнових прав інтелектуальної власності, обґрунтовуються теоретичні висновки та подаються пропозиції щодо удосконалення норм українського законодавства стосовно застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

У підрозділі 3.1 *«Порушення майнових прав інтелектуальної власності як підстава цивільно-правової відповідальності»* проаналізовано, що прийняття четвертої частини Цивільного кодексу України, який набрав чинності 1 січня 2004 року є важливим етапом для оновлення законодавства, яке регулює відносини у сфері майнових прав інтелектуальної власності. Зміни та доповнення, внесені в українське законодавство про інтелектуальну власність при прийнятті четвертої частини Цивільного кодексу України були продиктовані, окрім заповнення прогалин та виправлення недоліків у правовому регулюванні, необхідністю приведення їх у відповідність з міжнародними договорами, в яких Україна бере участь або має намір брати участь, а також використання передового досвіду інших країн у цій сфері правового регулювання. Водночас відзначено незавершеність процесу реформування законодавства у галузі інтелектуальної власності; говориться про необхідність подальшої розробки та обґрунтування положень, спрямованих на вдосконалення правового регулювання та практики застосування законодавства про інтелектуальну власність.

У дослідженні розкривається юридичний склад цивільно-правового порушення у сфері інтелектуальної власності, доводиться, що він є повним й включає суб'єкт правопорушення, суб'єктивну сторону, об'єкт правопорушення та об'єктивну сторону. Зазначено, що наслідки порушення прав інтелектуальної власності можуть призвести до настання цивільної, адміністративної, кримінальної відповідальності, а також спричинити штрафні санкції. Значна частина порушень права інтелектуальної власності та межі відповідальності за ці порушення вирішуються в судовому порядку.

У підрозділі 3.2 *«Особливості цивільно-правового захисту майнових прав інтелектуальної власності у судовому порядку»* проведено аналіз цивільних справ, а також судової практики, у тому числі узагальнень, що провадяться Верховним Судом України. Доводиться необхідність активної роботи стосовно узагальнень практики розгляду судових спорів із порушень прав інтелектуальної власності у цілому; підкреслюється необхідність використання практики Суду ЄС у частині розгляду даної категорії справ.

Розкриваються особливості цивільно-правових способів захисту майнових прав інтелектуальної власності. Доводиться, що цивільно-правові способи захисту прав власник може використовувати як в кримінальному судочинстві, так і при розгляді справи про адміністративне правопорушення. Підкреслюється, що при

порушенні прав інтелектуальної власності публічно-правові методи захисту не можуть замінити собою приватноправові, але варто відзначити, що з державного боку мусить бути найдієвіший контроль та повинні вживатись дуже жорсткі санкції для захисту прав інтелектуальної власності. Не застосовуючи методи адміністративно-правового впливу на порушника, а також без їх кримінального переслідування у нинішніх умовах розвитку суспільства неможливо забезпечити повноцінну охорону майнових прав інтелектуальної власності.

У *підрозділі 3.3 «Удосконалення законодавства у сфері застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності»* на підставі порівняльно-правового аналізу з європейськими країнами пропонуються шляхи удосконалення заходів і способів захисту прав інтелектуальної власності та заходів цивільно-правової відповідальності. Досліджуються конфіскаційні заходи захисту майнових прав інтелектуальної власності, що застосовуються до контрафактних носіїв, та пропонуються шляхи розв'язання проблем у цій царині.

Проводиться дослідження конфіскаційних заходів захисту права інтелектуальної власності, що застосовуються до контрафактних матеріальних носіїв, в яких виражені результати інтелектуальної діяльності або засоби індивідуалізації. Обґрунтовуються положення щодо необхідності встановлення критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди за порушення особистих немайнових прав авторів. Доводиться доцільність кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, у тому числі з метою удосконалення захисту майнових прав інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено узагальнення науково-теоретичного дослідження цивільно-правових відносин, які виникають з приводу цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, а також містяться загальні підсумки результатів, одержаних у процесі дисертаційного дослідження відповідно до поставлених мети і завдань даного дослідження та запропоновано вдосконалення норм українського законодавства у зазначеній сфері.

Підсумкові висновки дисертаційного дослідження наступні.

1. Виходячи з предмету регулювання цивільного права та ґрунтуючись на загально-правовому понятті юридичної відповідальності, цивільно-правову відповідальність (у перспективно-ретроспективному розумінні) можна визначити як необхідну цивільно-правову реакцію на вибір регульованого цивільним правом варіанта поведінки. Негативна (ретроспективна) цивільно-правова відповідальність – це обов'язок суб'єкта цивільного права прийняти на себе необхідну правову реакцію на обраний і здійснений ним, заборонений цивільним правом варіант поведінки, який спричинив необхідні шкідливі наслідки, у вигляді покладання на нього додаткового цивільно-правового обов'язку або позбавлення належного йому цивільного права.

2. Використовуючи характеристики суті та функцій цивільно-правової відповідальності в цілому, автор вважає, що цивільно-правову відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності слід розглядати як передбачене законом або договором і забезпечене державним примусом правовідношення, яке настає в результаті вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності і виражається в обов'язку учасників цивільно-правових відносин понести додаткові позбавлення майнового характеру за вчинене правопорушення, з метою найбільш

повного відновлення або компенсації порушених майнових прав інтелектуальної власності потерпілої особи.

Цивільно-правову відповідальність у сфері інтелектуальної власності доцільно розглядати через призму цивільно-правового захисту, тобто через реалізацію передбачених законом матеріально-правових заходів примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених прав інтелектуальної власності, припинення правопорушення, а також майновий вплив на правопорушника. Основною метою цивільно-правової відповідальності при порушенні майнових прав інтелектуальної власності має бути відшкодування заподіяної шкоди неправомірним використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

3. Єдиною підставою настання цивільно-правової відповідальності є повний склад цивільного правопорушення, який обов'язково передбачає: протиправну поведінку; шкоду (шкідливі наслідки); причинний зв'язок між протиправною поведінкою і спричиненою шкодою; провину правопорушника. Порушення майнових прав інтелектуальної власності визначається певними чинниками, що впливають із суб'єктного складу та специфіки сфери суспільних відносин, та поєднуючись між собою, а також враховуючи об'єкт правопорушення, складають цивільне правопорушення. Усічений склад цивільного правопорушення стосовно майнових прав інтелектуальної власності не допускається.

4. Майновими правами суб'єкта права інтелектуальної власності слід визнати ті суб'єктивні права, які породжують для даного суб'єкта певний майновий інтерес. Майнові права інтелектуальної власності виникають щодо об'єкта майнового права, тобто результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Майнові права інтелектуальної власності слід розглядати через призму майнових прав суб'єкта цивільних правовідносин при здійсненні ним дій щодо об'єкта майнових прав, змістом яких є право володіти, мати у користуванні та вільно розпоряджатися результатами інтелектуальної, творчої діяльності, що йому належать, та набули правової охорони згідно чинного законодавства. Майнові права інтелектуальної власності в сучасному цивільному обороті набувають ознак особливого товару. Даний товар може бути використаний суб'єктами майнових прав інтелектуальної власності в різних встановлених законом правовідносинах. Водночас майнові права інтелектуальної власності суб'єкта цивільних правовідносин не співпадають із майновими правами суб'єкта на матеріальну річ, в яку втілено об'єкт права інтелектуальної власності, щодо якого існують такі майнові права інтелектуальної власності.

5. Цивільним законодавством України з метою гарантування здійснення суб'єктивних цивільних прав суб'єктів цивільних правовідносин введено поняття строку здійснення й захисту цивільних прав. У сучасному цивільному обороті значення строків різноманітне. Серед строків здійснення цивільних прав слід розрізняти: строки існування цивільних прав, припинювальні, гарантійні та претензійні. Однак для сфери інтелектуальної власності такий поділ є нетиповим. Аналіз строків чинності майнових прав інтелектуальної власності дозволяє відзначити наступне: однією з ознак прав інтелектуальної власності є те, що фактично, їх майновий сегмент має обмежений строк дії. Строки чинності майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності обмежені, що задекларовано в ЦК України, а також можуть бути встановлені законом чи договором. Окремі об'єкти права інтелектуальної власності мають чітко встановлені строки чинності. Обґрунтовано авторське визначення, за яким строк чинності майнових прав інтелектуальної власності – це певний відрізок часу чинності майнових прав

інтелектуальної власності, що встановлюється законом (можливе призупинення, переривання або відновлення строку) або договором.

Проведений порівняльно-правовий аналіз положень Угоди про асоціацію України з ЄС, міжнародного та національного законодавства дає можливість зробити висновок про те, що міжнародні і національні норми щодо авторського права на твори надають оприлюдненим творам, що створені анонімно або під псевдонімом, менший строк дії правової охорони, аніж творам, створеним під дійсним ім'ям автора. Чинне національне законодавство є більш сприятливим у частині забезпечення правового становища суб'єктів авторського права порівняно з положеннями Угоди про асоціацію України з ЄС у частині ст. 162(5).

6. Цивільне законодавство України наділяє власника майнових прав об'єкта інтелектуальної власності можливістю розпоряджатися даним правом. Це право власник може реалізувати на підставі ряду передбачених для цих цивільних правовідносин договорів. Особливою умовою укладання договорів на право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є його письмова форма. Договір вважається нікчемним у випадку недодержання письмової форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Як виняток (закріплено на законодавчому рівні) формою укладання договорів на право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може бути усна. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації. Така ситуація, на погляд автора, не є позитивною для дотримання прав інтелектуальної власності. Внаслідок зазначеного автор вважає за необхідне здійснювати державну реєстрацію договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в обов'язковому порядку.

7. Основним видом відповідальності за порушення права інтелектуальної власності є цивільно-правова відповідальність. Порушення у сфері інтелектуальної власності доцільно розглядати як цивільно-правове порушення у сфері майнових та пов'язаних із ними особистих немайнових відносин щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які виникають між суб'єктами та складають для них матеріальну чи духовну цінність. Юридичний склад цивільно-правового порушення у сфері інтелектуальної власності є повним й включає суб'єкт правопорушення, суб'єктивну сторону, об'єкт правопорушення та об'єктивну сторону, особливості яких розкрито у дослідженні.

Найбільш поширеною формою цивільно-правової відповідальності є відшкодування збитків. Під збитками, які необхідно відшкодувати потерпілому при порушенні майнових прав інтелектуальної власності, розуміються: втрати, яких особа зазнала у зв'язку з незаконним використанням об'єкта права інтелектуальної власності третіми особами (реальні збитки); доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода). Стосовно суб'єктів підприємницької діяльності упущеною вигодою є неотриманий прибуток такого суб'єкта, а для громадян – неотримана авторська винагорода, роялті, паушальний платіж або інший дохід, визначений законодавством чи договором на створення відповідного об'єкта права інтелектуальної власності.

8. Судовий захист майнових прав інтелектуальної власності, з урахуванням істотності порушеного права та наслідків порушення цього права, здійснюється способами, передбаченими Цивільним кодексом України, що розкриваються у роботі.

Дослідження конфіскаційних заходів захисту права інтелектуальної власності, що застосовуються до контрафактних матеріальних носіїв, в яких виражені результати інтелектуальної діяльності або засоби індивідуалізації, дозволило обґрунтувати висновок про неприпустимість законодавчого закріплення можливості передачі особам, яким належать майнові права інтелектуальної власності на їх прохання матеріальних носіїв, визнаних контрафактними, в рахунок відшкодування збитків, оскільки подібна можливість вступає в протиріччя з основними принципами цивільно-правової відповідальності. На відміну від заходів захисту, цивільно-правова відповідальність покладає на правопорушника додаткові обтяження майнового характеру, а включення конфіскаційних санкцій в рахунок відшкодування збитків істотно полегшило б майнові наслідки для правопорушника. У той же час передбачена законом можливість звернення в доход держави обладнання, устаткування та матеріалів, використаних для порушення виключних прав обумовлена тим, що дані матеріальні об'єкти самі по собі не є незаконними (контрафактними), а лише використовувалися в цілях, що суперечать закону, і, будучи у власності держави, можуть бути використані в законних і корисних цілях або бути передані державою будь-яким особам для подальшого легального використання.

Передбачену законом компенсацію за порушення прав інтелектуальної власності слід розглядати як самостійний спосіб захисту права інтелектуальної власності, який поєднує в собі спрощений порядок доведення, властивий неустойці, і визначення розміру під контролем суду, властивий компенсації моральної шкоди. У цілому поняття компенсації за порушення майнових прав інтелектуальної власності слід розглядати як самостійний захід цивільно-правової відповідальності, як вимогу правовласника до порушника про виплату грошової суми в межах, встановлених законом, замість відшкодування збитків, підставою для якого є факт порушення права. Дана міра захисту відноситься до заходів цивільно-правової відповідальності, оскільки як альтернатива відшкодування збитків покладає додаткове обтяження на правопорушника.

9. За результатами проведеного дослідження та аналізу правозастосування розроблено наступні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у сфері застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності:

1) Запропоновано встановити критерії визначення розміру компенсації моральної шкоди за порушення особистих немайнових прав авторів шляхом визначення певної середньої величини, що має бути базисом для суду при винесенні рішень по конкретних справах, за аналогом встановлення середньої величини, що використовується для визначення розміру компенсації при порушенні майнових прав інтелектуальної власності;

2) Запропоновано вдосконалити правове регулювання питань захисту майнових прав авторів в мережі Інтернет шляхом внесення до Цивільного кодексу України норми щодо покарання для Інтернет-провайдерів за порушення інтелектуальних прав. Вважаємо, що слід доповнити статтю 431 ЦК України частиною 2 та викласти у такій редакції: «Інформаційні посередники» – «особи, які здійснюють передачу матеріалу в мережі Інтернет або мають можливість розміщення матеріалу в цій мережі, відповідають за порушення інтелектуальних прав в Інтернеті на загальних підставах»;

3) Запропоновано привести Порядок застосування фінансових санкцій до суб'єктів господарювання за порушення вимог Закону України «Про особливості державного

регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 28.10.2002 № 619 (зі змінами) у відповідність із чинним законодавством у частині визначення повноважень Державної служби інтелектуальної власності України як центрального органу виконавчої влади в сфері інтелектуальної власності;

4) Обґрунтовано неприпустимість законодавчого закріплення на прохання власників прав інтелектуальної власності можливості передачі їм матеріальних носіїв, що визнані контрафактними, в рахунок відшкодування збитків, оскільки подібна можливість вступає в протиріччя з основними принципами цивільно-правової відповідальності. На відміну від заходів захисту цивільно-правова відповідальність покладає на правопорушника додаткові обтяження майнового характеру, а включення конфіскаційних санкцій в рахунок відшкодування збитків істотно полегшило би майнові наслідки для правопорушника;

5) Оскільки в чинному законодавстві відсутня загальна норма, згідно з якою творчий характер діяльності автора (співавторів) передбачається до тих пір, поки не доведено протилежне, автор вважає, що з метою захисту майнових та особистих немайнових прав автора доцільно передбачити в ЦК України норму про те, що творчий характер діяльності автора (співавторів) вбачається до того часу, поки не доведено протилежне.

Верховний Суд України не приділяє належної уваги питанням цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності та застосуванню заходів цивільно-правової відповідальності. Єдина постанова Пленуму ВСУ, прийнята у сфері захисту авторських та суміжних прав у 2010 році, також не відображає актуальності питання захисту прав інтелектуальної власності та особливості застосування заходів цивільно-правової відповідальності в судовому порядку для правозастосування. У цьому сенсі для Верховного Суду України вкрай необхідно зайнятись узагальненнями питань захисту прав інтелектуальної власності у судовому порядку, базуючись як на позитивному досвіді спеціалізованих судів у цьому напрямі (у першу чергу ВГСУ), так і на ролі судової практики у цій сфері в європейському просторі. Підтвердженням цього слугує напрацьована практика Суду ЄС та ЄСПЛ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Микитин В. І. До питання про строки чинності майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2013. – № 1. – С. 8–15.

2. Микитин В. И. Совершенствование законодательства по урегулированию вопросов защиты имущественных прав авторов в сети Интернет / В. И. Микитин // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2013. – № 12. – С. 63–68 (*іноземне фахове видання*).

3. Микитин В. І. Наслідки порушення прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 256–261.

4. Микитин В. І. Цивільно-правові способи захисту майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Юридична Україна. – 2012. – № 9. – С. 53–61.

5. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність та підстави її виникнення / В. І. Микитин // Актуальні проблеми правознавства. Збірник наукових праць. – Тернопіль, 2012. – Вип. 2. – С. 163–170.
6. Микитин В. І. Актуальні аспекти правового регулювання майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Право і суспільство. – Дніпропетровськ : ВПНЗ «ДГУ», 2011. – № 4. – С. 59–63.
7. Микитин В. І. Права на об'єкти інтелектуальної власності в аспекті цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2011. – № 3. – С. 50–57.
8. Микитин В. І. Теоретичні аспекти цивільно-правової відповідальності та підстави її виникнення / В. І. Микитин : У кол. монографії «Юриспруденція – актуальные проблемы и пути совершенствования». – Одеса, 2013. – С. 37–57.
9. Микитин В. І. До питання про підстави та умови виникнення цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Збірник тез доповідей на XV Всеукраїнській наук.-практ. конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». – Тернопіль, 2013. – С. 94–97.
10. Микитин В. І. Судовий порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства». – Херсон, 2013. – С. 120–122.
11. Микитин В. І. О распоряжении имуществомными правами интеллектуальной собственности в Украине / В. И. Микитин // Материалы Международной конференции «Формирование правосознания в гражданском обществе». – Санкт-Петербург, 2013. – С. 40–43.
12. Микитин В. І. Особливості судового порядку захисту майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Актуальні питання реалізації чинних національних та міжнародних нормативно-правових актів». – Одеса, 2012. – Ч. 2. – С. 85–87.
13. Микитин В. І. Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Право, суспільство та держава: форми взаємодії». – Київ, 2012. – Т. 1. – С. 89–92.
14. Микитин В. І. Удосконалення цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Збірник тез доповідей на XIV Всеукр. наук.-практ. конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». – Тернопіль, 2012. – С. 146–150.
15. Микитин В. І. Окремі аспекти судового порядку захисту майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Теорія і практика сучасної правотворчої та правозастосовної діяльності». – Харків, 2012. – Т. 2. – С. 73–75.
16. Микитин В. І. Правопорушення як підстава цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності та професійної підготовки працівників правоохоронних органів». – Івано-Франківськ, 2011. – Ч. 1. – С. 120–121.
17. Микитин В. І. Особливості юрисдикційної форми захисту майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали XIII Всеукраїнської наук.-практ. конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». – Тернопіль, 2011. – С. 182–185.

18. Микитин В. І. Майнові права інтелектуальної власності: деякі теоретичні аспекти / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Економіка та право: реалії сучасності та перспективи майбутнього». – Київ, 2011. – Ч. 1. – С. 21–25.

19. Микитин В. І. Специфіка майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Проблеми правотворчості очима науковців». – Одеса, 2011. – Ч. 1. – С. 89–91.

20. Микитин В. І. Цивільно-правові договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції «Роль права та закону у сучасному світі». – Київ : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 1. – С. 75–77.

21. Микитин В. І. Суть та функції цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Матеріали XII Всеукраїнської наук.-практ. конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». – Тернопіль. – 2010. – С. 216–219.

22. Микитин В. І. Відповідальність без вини» як одна із підстав цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конференції «Актуальні питання реформування правової системи України». – Луцьк, 2010. – С. 413–416.

23. Микитин В. І. Деякі особливості майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції «Сучасна фундація права в Україні». – Запоріжжя, 2010. – С. 24–27.

24. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності / В. І. Микитин // Матеріали XI Всеукраїнської наук.-практич. конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». – Тернопіль, 2009. – С. 147–150.

АНОТАЦІЯ

Микитин В.І. Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, Івано-Франківськ, 2016.

Дисертаційна робота виконана на актуальну тему і вирішує важливу науково-практичну проблему теоретичного обґрунтування та розробки пропозицій щодо вдосконалення цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

У дисертаційній роботі на науковому рівні розкрито поняття цивільно-правової відповідальності як складової юридичної відповідальності; проаналізовано сутність та функції цивільно-правової відповідальності; виявлено підстави та досліджено заходи цивільно-правової відповідальності; досліджено поняття та види майнових прав інтелектуальної власності; визначено строки чинності майнових прав інтелектуальної власності; встановлено межі розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; проаналізовано наслідки порушення права інтелектуальної власності; виявлено особливості судового порядку захисту майнових прав інтелектуальної власності; обґрунтовані теоретичні висновки та розроблені пропозиції щодо вдосконалення норм українського законодавства у зазначеній сфері.

Автор у дисертаційному дослідженні пропонує конкретні шляхи удосконалення законодавства України з врегулювання питань захисту майнових прав авторів в мережі Інтернет шляхом внесення відповідних змін у Цивільний кодекс України.

Ключові слова: інтелектуальна власність, майнові права інтелектуальної власності, цивільно-правова відповідальність, порушення права інтелектуальної власності, строки чинності майнових прав інтелектуальної власності.

АННОТАЦИЯ

Микитин В.И. Гражданско-правовая ответственность за нарушения имущественных прав интеллектуальной собственности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Ивано-Франковский университет права имени Короля Даниила Галицкого, Ивано-Франковск, 2016.

Диссертационная работа выполнена на актуальную тему и решает важную научно-практическую проблему теоретического обоснования и разработки предложений по усовершенствованию гражданско-правовой ответственности за нарушения имущественных прав интеллектуальной собственности.

В диссертационной работе на научном уровне раскрыто понятие гражданско-правовой ответственности как составляющей юридической ответственности; проанализированы сущность и функции гражданско-правовой ответственности; выявлены основания и исследованы меры гражданско-правовой ответственности; исследованы понятие и виды имущественных прав интеллектуальной собственности; определены сроки правомочности имущественных прав интеллектуальной собственности; установлены границы распоряжения имущественными правами интеллектуальной собственности; проанализированы последствия нарушения права интеллектуальной собственности; выявлены особенности судебного порядка защиты имущественных прав интеллектуальной собственности; обоснованы теоретические выводы и разработаны предложения по усовершенствованию норм украинского законодательства в данной сфере.

В работе проведено комплексное исследование теоретических и практических вопросов реализации гражданско-правовой ответственности за нарушение имущественных прав интеллектуальной собственности, которые возникают в процессе применения обновленного гражданского законодательства. Автором обоснованный подход к определению и соотношению понятий «интеллектуальная собственность» и «права интеллектуальной собственности», определено место отдельных способов гражданско-правовой защиты права интеллектуальной собственности в системе способов защиты гражданских прав, представлена авторская позиция по применению границ гражданско-правовой ответственности за нарушения имущественных прав интеллектуальной собственности, а также сформулированы предложения по усовершенствованию законодательства касательно гражданско-правовой ответственности за нарушения имущественных прав интеллектуальной собственности.

Данное диссертационное исследование посвящено изучению и раскрытию возможностей и направлений усовершенствования гражданско-правовой ответственности за нарушения имущественных прав интеллектуальной собственности в т.ч. в связи с развитием сети Интернет. Автор исследует действующее законодательство Украины по защите от правонарушений, связанных с

посягательством на права интеллектуальной собственности в сети Интернет. Автор в диссертационном исследовании предлагает конкретные пути усовершенствования законодательства Украины по урегулированию вопросов защиты имущественных прав авторов в сети Интернет путем внесения соответствующих изменений в Гражданский кодекс Украины.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, имущественные права интеллектуальной собственности, гражданско-правовая ответственность, нарушение права интеллектуальной собственности, сроки правомочности имущественных прав интеллектуальной собственности.

SUMMARY

Mykytyn V.I. Civil liability for violation of intellectual property rights. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of the legal sciences on the specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Process; Family Law; International Private Law. – Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi, Ivano-Frankivsk, 2016.

The thesis is performed on the current issues and solves an important scientific and practical problem of theoretical study and development of proposals for improving civil liability for intellectual property rights breach.

In the thesis the concept of civil liability as a part of legal liability is explained on the scientific level; the nature and function of civil liability is analyzed; grounds are found and measures of civil liability are explored; the concept and types of intellectual property rights are examined; validity term of intellectual property rights are defined; limits for intellectual property rights disposal are set; the consequences of breach the intellectual property rights are analyzed; the particularities of the court order of intellectual property rights protection are found out; theoretical findings and prospect of Ukrainian legislation improvement in this field are developed.

Complex study of theoretical and practical issues of realization of civil responsibility for violation of intellectual property rights, which arise in the process of civil legislation execution, is made in the work. The author substantiated approach to definition and relations of notions “intellectual property” and “intellectual property right”, determined place of particular methods of civil protection of intellectual property right in the system of civil rights protection methods, represented own position to application of restrictions of civil responsibility for violation of intellectual property rights. Proposals for legislation improvement with regard to civil responsibility for violation of intellectual property rights were formed.

This thesis research is dedicated to study and detection of possibilities and approaches of improvement of civil responsibility for violation of intellectual property rights, including those connected to Internet network development. Author studies current legislation of Ukraine on protection of right violation related to encroachment on intellectual property rights in the Internet network.

The author of the thesis proposes concrete ways to improve the legislation of Ukraine to resolve the issues for protection of the property rights of the authors on the Internet by making appropriate changes in the Civil Code of Ukraine.

Keywords: intellectual property, intellectual property rights; civil liability, breach of intellectual property rights, validity term of intellectual property rights.